

გაზეთის ღირს			
თვე	წინ.	თვე	წინ.
12	10	6	6
11	9 50	5	5 50
10	8 75	4	4 75
9	8	3	3 50
8	7 25	2	2 75
7	6 50	1	1 50

ცალკე ნომერი — ერთი შუბრი

ოვერი

გაზეთის დასაყვებად და ყველა განსაზღვრებად დასაყვებად უნდა მივმართოთ: თითონ რედაქციის ფურცლის ქვეშ, მასტროს სხედო, № 25 წყარა-კოხის გამაგრებულ საზოგადოების კანცელარია საბაგო-აზნაური ბანკის სახელგამო სახლის ქვეშედ.

ფასი განსაზღვრება: წვედებრივი სტრუქტურა კაპეტი.

1877—1889

საზოგადოებრივი და სალიტერატურული გაზეთი

1877—1889

„ივერია“

გამოვა 1889 წელს იმავე პროგრამით, როგორც აქამდე.

მისამართი: თბილისი, ბაზთი 1889 წლისათვის, მ. ი. ვ. ა. მ. ს.:

ბიუროსი: ა) თბილისი რედაქციის, ფრეილინის ქუჩა, სახლი ბასტილი-ისა, № 5; ბ) წყარა-კოხის საზოგადოების კანცელარიის (სახლის ქუჩა, თავდაზნაურთა საადგილ-მამული ბანკის ქარვასლის გალერეაში).

ქუთაისი: ვარლამ კოლაძის წიგნის მაღაზია.

ხრესი: ნესტორ წერეთლის წიგნის მაღაზია.

ბათუმი: მ. ნათაძე.

ტფილისის კარგად მცხოვრებთა უნდა დაიბარონ გაზეთი შემდეგის ადრენათ:

Въ Тифлисъ. Въ редакцію газеты „ИВЕРІА“.

გაზეთის ფასი დაკავშირებულია გაზეთის სათავეში, ხოლო სრული პირისანი გაზეთის დაგვიანებად დაკავშირებულია ექსპონირებად გვერდზე.

მართული თემატიკა

შაბათი, 25 მარტი

„ფარაქითისი საზოგადოების“ სა-სარგებლოდ

გამართული იქნება

სალიტერატურა და სამუსიკო

საღამო

ოთხს განყოფილება.

მონაწილეობას მიიღებენ: ქ. საფარია-ვისა, ი. გ. ქვეციანი, დ. გ. ერისთავი, ნ. დ. ერისთავი, გ. გ. მანაშაძე, ი. გ. ი. ვოლსკი, ბ. ს. მესხი, ე. ა. აბაშიძე, მ. ა. ბაზალიანი, ბ. ა. აღინაშვილი, ხ. ხორა და სხვ.

აგრეთვე მოწვეული არიან სამღერო-ლად თავადი ციციშვილები.

დასასრულ იქნება

ცხოველად სურათები სამღერო.

სურათების დასრულება ბანი მანაშაძეანსა.

დასწავისა 8 საათზე.

ადგილების ფასი ჩვეულებრივია.

ფელეტონი

გიორგი ბარძიშვილი

მეფე საქართველოსა

I

მოკლე ღრმად განვლო თამარ მეფის სიკვდილი შემდეგ და საქართველოსათვის თავზე დასწავილი უფლებები დადატყდა. მკითხველი თითონაც მიხვდება, რომ ჩვენ ვამბობთ მონგოლების, ანუ როგორც მართებულ უწოდებენ, თათრების¹⁾ შემოსევებზე. ეს საზარელი ამბავი მოხდა ლაშა გიორგის დროს, თუმცა-კი ჯერ ზევითადად გამოარკვეული არაა, სახელდობრ რომელი წლის²⁾. ბევრ გვარს ცდობილება მოკვება თან მონგოლების შემოსევასა და ბატონობას, რომ კეთილად გაავლო ამ ამბავმა ჩვენს ისტორიულს ცხოვრებას. შემტანინებსა თითქო გულში უფრო, რაც მოვიდოდა სამშობლოს: იგი ჰგონებს და სწებს ჩვენს დამარცხებას, ოდესმე ლაშას და უფლებების დროშის დამტყვევებას... ეს დროა აქამდე სწავლად გრავინადა მთელს მკირე აზრში, რისთვისა და ზარს სცემდა ყველას, ვინცა საქართველოს შეურაცხყოფას განზრახავდა და ცხლად მუხთალო წუთი-სოფელი! — იქმნა უკუნ ქვეყნ სევ-სიანისა, სრულიად და მალისა და სანიონის დავითიანისა დროშისა³⁾. პირველმა დამარცხებამ დიდი ენება და ზარალი არ მოგვიტანა, მხოლოდ ჩვენი თავ-მოყვარება შელანა, მართა სახელი და ახალ გაგვიტანა მემოლებში, რადგანაც მონგოლები სამშვილდეს მოვიდნენ და შერე უკანვე დაბრუნდნენ⁴⁾. უფრო საუბედურო იყო შემდეგი შემოსევა, რომელიც რუსეთის დანის მეფობას მოხდა და რომელმაც

¹⁾ ...ქვენი ერთი მათია უწოდებ თავა მათა მხედრობა, ხოლო ქართველი თათრად... ქ.-ცხა, პარ, ნაწ., გვ. 344. მონგოლები სხვა-დასხვა თემისანი იყვნენ და ერის თემს მანაშაძე უწოდებოდა.

²⁾ გაზეთის თემით, 1209 წ., იხ. „საქართველის ისტორია“, გვ. 222. ბროსისეს და პოგორის სხვა მესტორიების სიტყვით, 1220 წ. იხ. ალ-აზარის ამბავს, რომ 1220—1221 წ. ქართველებს და მონგოლებს სამხედრო ჯიშისათვის იმ და მესამე პირდაპირ ქართველებსათვის იც-დათა ამის ცხად მეთაურად, Histoire de la Georgie, I part II liv, p. 492—493 n° et n°.

³⁾ ქ.-ცხა, გვ. 347.

⁴⁾ ერის ომში ქართველებსაც გაუმარჯვებია, მონგოლებისათვის უფრონითა, ასე ამბობს სომხების მესტორი ევლინი, ეს სწავს რუსეთის მესტორი ევლინი, რომელიც იმან შავა ჰონარად მესტორს მსწერს. ამხედ სრული ცნობები ნახე ბროსისეს „Addit. et eclair. à l'hist. de la G. p. 301—303.“

არ აღმოფხვრებოდა სამშობლო ქვეყნის სხივად და სიუპარული დღევანდელს ქვეყნის ძველითა და თვალზე ცრემლით ჩსენიებენ თავისთს წინადადებს სამშობლოს, რომელსაც მაჰმადიანთა რამდენიმე ათი ათასი ერთგული შევიდა ომამზარ.

ამ ქართველების შესახებ ეს წინადადებები გაზეთს „ნორა-დარმა“ დაბეჭდილი იყო რამდენიმე საინტერესო ცნობა. წერილის ავტორი მოგვიხსენებს, რომ ერთის სომხის სახელი, სადაც სტუმრებად იყავითა, შემოვიდა ერთი ახუნდი (სასულიერო კაცი). სახლის სახარება გვიხსენებს, რომ თქვენთან მამიქილი იყო ხართ და ამიტომ ქართველად იღიარებოდა. რასაკვირველია, ეს ამბავი ძალიან გაკვირვებას წყვილს აცდარს, რომელსაც აზრად ვერ ვხედავთ ქართველებს, თუ ქართველი მკვდენ გაცს შეგვდრად და სარსეთში და დასხვა შორის იმტობადა, რომ სასულიერო კაცს ნება არა აქვს ქონის სტრანეს დაუხდობდეს. ახუნდი გვერდით მამიქილია, ამიტომ ავტორის დასკვნად სურათს ქართველების ერთი მთხრას: „რაც უნდა, ის სთქვან, მე ათარისა მემონია, რა-გი ჩემი ქვეყნის კაცი ვნაყ“, ახუნდი გრცელდა და დაწერილი ღვთაგამოაქვითა წერილის ვეცდარს საქართველოს ამბავი. როგორც ავტორმა უთქვამია უკანა, ას უნდამ ტრიბუნად დიქვიყო. ეს ქართველები ერთმანეთს ქართველებად სწერენ, ხოლო ქართული ანანი დავიწყებ

ბიათ და სამაგიეროდ სწარსულს ანბანს ჰხმარებენ.

იგივე ავტორი გვეტყობინებს, რომ ქ. თიერანის მახლობლად, სულ 200 ვერსის სიშორეზე, რვა სოფელია ქართველებისა. ამ სოფლებს ქართული სახელები ჰქვია. ის ეს სოფლები: ა) ზევითი მარტოფი—700 კომლი კაცი, ბ) ქვევითი მარტოფი—200 კომ., გ) ტალევი—300 კომ., დ) ბოინი—300 კომ., ე) აფუნი—400 კომ., ვ) სიბაგი—100 კომ., ზ) ცაფხადი—100 კომ. და ლ) მახკურდი—100 კომლი.

ავტორი ჰქონდა ენორ-დარისა რედაქციას, რომ მისის თვეში ამ სოფლებსაც დავივილო.

ს. ს. ი.

ახალი ამბავი

ამას წინად ქალაქის საბჭომ დაადგინა ორსი თემისი ფული მისთვის თავისი იჯარადარს ბან დონარს, რომელიც ანათეს ტულოსის ფარმებს და რომელსაც ზარალი მოვიდოდა ამ საქმეში მის შემდეგ, რაც ხაზინამ 1888 წელს აქციბი მოუმტანავის. ცხლა, როგორც შევიტყუე, ხაზინას მიქელაძეს შეუტანია ქალაქ ქალაქის საბჭოში, რომ ეგ ფული არ ერგება ბან დონარს, რადგან ეგ ზარალი საექვოა. აგრეთვე სხვა გვიარ საფუძველი ბეგრის მოჰყავს ბანს მიქელაძეს.

მცვერლი ჰლოალებს ცათა წინაშე¹⁾. მაგრამ სისხლის ღერასაც საზღვარი აქვს, სისხლისაზე დაბლა სიველილის მიხედვით მართობა მართობა და ამიტომაც ძლევება ერთობა ზევი მოსთარეს გამარჯვებულს მტერს. მისაც რომ მტერად იჯარა მსურდა, — მისაც მტერის ბატონობას პიშვალად მონგოლებთან ზავის დადება სანაღყო, რადგანაც „სუსული სიტყვა ყოველად არა იყო მათ შორის“, „სიტყვა ტუელი არ გამოვიდოდა პირით მათით“, მაგრამ რაკ ერთხელის პირით შევეკოვდნენ ვისმე, ზავის მიხედვით თვის გამოდება იყო დენენ... ნორდის ნელ-ნელა დაიპყრეს მთელი სამეფო, განაწილეს, თუ ყველა მტერს თავის საკუთარი მიკვლევით დაყენეს („ზანა“) და ხალხს განაგებენ, ხარკი დაადეს. სულ ბოლოს რუსეთს დედოფალიც დამორჩილდა, მტერს თავი მოუხარა და, რასაკვირველია, მეთურს თვით-მკურებლობაზედაც სული აიღო... ამ დროსად დაიწყო მონგოლების ბატონობა. სწორედ ახვე დროსაც სხობებდა მეფე გიორგი მეხუთე, ბრუნებულად წოდებულა.

¹⁾ ქ.-ცხა, გვ. 359—361.

²⁾ იქვე, გვ. 361. ჩვენი მტრები ქვეთ ჩსენიანს მონგოლებს, მან: „ყოველი სომხური იპობადა მთ შორის და ყოველი ცონიერება მეტოკა“ და სხ.

მომდინებოდა საზოგადოებრივ უკეთესს, რომ სწარსეთში რამდენიმე ქართველი სოფელია, რომელთა მკვიდრნი, იმისადა მიუხედავად, რომ ამ საქართველოზე ქართული გაზეთების არიან, დღემდე ჩინებულად დაზარალებენ ქართულად და ქართული წიგნები უკანა მიუღიან, ხოლო მაჰმადიანობა-კი მიუღიან. ამ ქართველებზე ქართული გაზეთების მიხედვით იგი რამდენიმე თემისაც იყო დაბეჭდილი რამდენიმე წინა. ამ ქართველების წინაპარნი მწიგნობრები სასურველად გაზარდა, რომელთა მძევლები იყვნენ. ახუნდი გვერდით მამიქილია, ამიტომ ავტორის დასკვნად სურათს ქართველების ერთი მთხრას: „რაც უნდა, ის სთქვან, მე ათარისა მემონია, რა-გი ჩემი ქვეყნის კაცი ვნაყ“, ახუნდი გრცელდა და დაწერილი ღვთაგამოაქვითა წერილის ვეცდარს საქართველოს ამბავი. როგორც ავტორმა უთქვამია უკანა, ას უნდამ ტრიბუნად დიქვიყო. ეს ქართველები ერთმანეთს ქართველებად სწერენ, ხოლო ქართული ანანი დავიწყებ

ბიათ და სამაგიეროდ სწარსულს ანბანს ჰხმარებენ.

იგივე ავტორი გვეტყობინებს, რომ ქ. თიერანის მახლობლად, სულ 200 ვერსის სიშორეზე, რვა სოფელია ქართველებისა. ამ სოფლებს ქართული სახელები ჰქვია. ის ეს სოფლები: ა) ზევითი მარტოფი—700 კომლი კაცი, ბ) ქვევითი მარტოფი—200 კომ., გ) ტალევი—300 კომ., დ) ბოინი—300 კომ., ე) აფუნი—400 კომ., ვ) სიბაგი—100 კომ., ზ) ცაფხადი—100 კომ. და ლ) მახკურდი—100 კომლი.

ავტორი ჰქონდა ენორ-დარისა რედაქციას, რომ მისის თვეში ამ სოფლებსაც დავივილო.

ს. ს. ი.

სახალი ამბავი

ამას წინად ქალაქის საბჭომ დაადგინა ორსი თემისი ფული მისთვის თავისი იჯარადარს ბან დონარს, რომელიც ანათეს ტულოსის ფარმებს და რომელსაც ზარალი მოვიდოდა ამ საქმეში მის შემდეგ, რაც ხაზინამ 1888 წელს აქციბი მოუმტანავის. ცხლა, როგორც შევიტყუე, ხაზინას მიქელაძეს შეუტანია ქალაქ ქალაქის საბჭოში, რომ ეგ ფული არ ერგება ბან დონარს, რადგან ეგ ზარალი საექვოა. აგრეთვე სხვა გვიარ საფუძველი ბეგრის მოჰყავს ბანს მიქელაძეს.

მომდინებოდა საზოგადოებრივ უკეთესს, რომ სწარსეთში რამდენიმე ქართველი სოფელია, რომელთა მკვიდრნი, იმისადა მიუხედავად, რომ ამ საქართველოზე ქართული გაზეთების არიან, დღემდე ჩინებულად დაზარალებენ ქართულად და ქართული წიგნები უკანა მიუღიან, ხოლო მაჰმადიანობა-კი მიუღიან. ამ ქართველებზე ქართული გაზეთების მიხედვით იგი რამდენიმე თემისაც იყო დაბეჭდილი რამდენიმე წინა. ამ ქართველების წინაპარნი მწიგნობრები სასურველად გაზარდა, რომელთა მძევლები იყვნენ. ახუნდი გვერდით მამიქილია, ამიტომ ავტორის დასკვნად სურათს ქართველების ერთი მთხრას: „რაც უნდა, ის სთქვან, მე ათარისა მემონია, რა-გი ჩემი ქვეყნის კაცი ვნაყ“, ახუნდი გრცელდა და დაწერილი ღვთაგამოაქვითა წერილის ვეცდარს საქართველოს ამბავი. როგორც ავტორმა უთქვამია უკანა, ას უნდამ ტრიბუნად დიქვიყო. ეს ქართველები ერთმანეთს ქართველებად სწერენ, ხოლო ქართული ანანი დავიწყებ

¹⁾ ქ.-ცხა, გვ. 359—361.

²⁾ იქვე, გვ. 361. ჩვენი მტრები ქვეთ ჩსენიანს მონგოლებს, მან: „ყოველი სომხური იპობადა მთ შორის და ყოველი ცონიერება მეტოკა“ და სხ.

მომდინებოდა საზოგადოებრივ უკეთესს, რომ სწარსეთში რამდენიმე ქართველი სოფელია, რომელთა მკვიდრნი, იმისადა მიუხედავად, რომ ამ საქართველოზე ქართული გაზეთების არიან, დღემდე ჩინებულად დაზარალებენ ქართულად და ქართული წიგნები უკანა მიუღიან, ხოლო მაჰმადიანობა-კი მიუღიან. ამ ქართველებზე ქართული გაზეთების მიხედვით იგი რამდენიმე თემისაც იყო დაბეჭდილი რამდენიმე წინა. ამ ქართველების წინაპარნი მწიგნობრები სასურველად გაზარდა, რომელთა მძევლები იყვნენ. ახუნდი გვერდით მამიქილია, ამიტომ ავტორის დასკვნად სურათს ქართველების ერთი მთხრას: „რაც უნდა, ის სთქვან, მე ათარისა მემონია, რა-გი ჩემი ქვეყნის კაცი ვნაყ“, ახუნდი გრცელდა და დაწერილი ღვთაგამოაქვითა წერილის ვეცდარს საქართველოს ამბავი. როგორც ავტორმა უთქვამია უკანა, ას უნდამ ტრიბუნად დიქვიყო. ეს ქართველები ერთმანეთს ქართველებად სწერენ, ხოლო ქართული ანანი დავიწყებ

ბიათ და სამაგიეროდ სწარსულს ანბანს ჰხმარებენ.

იგივე ავტორი გვეტყობინებს, რომ ქ. თიერანის მახლობლად, სულ 200 ვერსის სიშორეზე, რვა სოფელია ქართველებისა. ამ სოფლებს ქართული სახელები ჰქვია. ის ეს სოფლები: ა) ზევითი მარტოფი—700 კომლი კაცი, ბ) ქვევითი მარტოფი—200 კომ., გ) ტალევი—300 კომ., დ) ბოინი—300 კომ., ე) აფუნი—400 კომ., ვ) სიბაგი—100 კომ., ზ) ცაფხადი—100 კომ. და ლ) მახკურდი—100 კომლი.

ავტორი ჰქონდა ენორ-დარისა რედაქციას, რომ მისის თვეში ამ სოფლებსაც დავივილო.

ს. ს. ი.

სახალი ამბავი

ამას წინად ქალაქის საბჭომ დაადგინა ორსი თემისი ფული მისთვის თავისი იჯარადარს ბან დონარს, რომელიც ანათეს ტულოსის ფარმებს და რომელსაც ზარალი მოვიდოდა ამ საქმეში მის შემდეგ, რაც ხაზინამ 1888 წელს აქციბი მოუმტანავის. ცხლა, როგორც შევიტყუე, ხაზინას მიქელაძეს შეუტანია ქალაქ ქალაქის საბჭოში, რომ ეგ ფული არ ერგება ბან დონარს, რადგან ეგ ზარალი საექვოა. აგრეთვე სხვა გვიარ საფუძველი ბეგრის მოჰყავს ბანს მიქელაძეს.

მომდინებოდა საზოგადოებრივ უკეთესს, რომ სწარსეთში რამდენიმე ქართველი სოფელია, რომელთა მკვიდრნი, იმისადა მიუხედავად, რომ ამ საქართველოზე ქართული გაზეთების არიან, დღემდე ჩინებულად დაზარალებენ ქართულად და ქართული წიგნები უკანა მიუღიან, ხოლო მაჰმადიანობა-კი მიუღიან. ამ ქართველებზე ქართული გაზეთების მიხედვით იგი რამდენიმე თემისაც იყო დაბეჭდილი რამდენიმე წინა. ამ ქართველების წინაპარნი მწიგნობრები სასურველად გაზარდა, რომელთა მძევლები იყვნენ. ახუნდი გვერდით მამიქილია, ამიტომ ავტორის დასკვნად სურათს ქართველების ერთი მთხრას: „რაც უნდა, ის სთქვან, მე ათარისა მემონია, რა-გი ჩემი ქვეყნის კაცი ვნაყ“, ახუნდი გრცელდა და დაწერილი ღვთაგამოაქვითა წერილის ვეცდარს საქართველოს ამბავი. როგორც ავტორმა უთქვამია უკანა, ას უნდამ ტრიბუნად დიქვიყო. ეს ქართველები ერთმანეთს ქართველებად სწერენ, ხოლო ქართული ანანი დავიწყებ

¹⁾ ქ.-ცხა, გვ. 426, 432, 430.

სხვა-დასხვა დრო-გამოშვებით გამოცემა ამაგან ოთხი გამოცემა ქართულია, ერთი — ფრანგული, ერთი — სომხური, დანარჩენი რუსული. ახსენებლობს ეს გამოცემები: «იფრია» — 18, «მეურნე» — 1, «მეცნიერი» — 4, «თებრ» — 1, «Новое Обозрение» — 8, «Кавказ» — 4, «Нива» — 7, «Русский Вѣдомости» — 2, «Новості» — 1, «Итоги» — 2, «Морскі» — 1, «Новое Время» — 1, «Вѣстникъ Европы» — 2, «Русская Мысль» — 2, «Русская Старина» — 1, «Журналъ Мин. Народ. Просвѣщ.» — 1, «Недѣля» — 5, «Свѣтъ» — 2, «День» — 2, «Церковный Вѣдомости» — 9, «Военно-Медицинскій Журналъ» — 5, «Вокругъ Свѣта» — 3, «Врачъ» — 1, «Стрекова» — 2, «Ребусъ» — 1, «Вѣстникъ Садовода» — 1, «Русскій Ипполитъ» — 1, «Клиническая газета» — 1, «Русскій Курьеръ» — 1, «Сельскій Вѣстникъ (для хозяевъ)» — 1, «Иллюстрированный Миръ» — 1, «Всемирная Иллюстрація» — 2, «С. Объявленія» — 7, «Живописное Обозрѣніе» — 6, «Лучъ» — 2, «Охотничья газета» — 1, «Военный Сборникъ» — 1, «Православное Обозрѣніе» — 1, «Огородничество» — 1, «Сенатскія Вѣдомости» — 7, «Досугъ и Дѣло» — 1, «Мпакъ» — 1, «Revue des deux Mondes» — 1.

გ უ ლ ი *

(სადღესწერა შეგირდას)

18-ი ოქტომბერი, სამშაბათი.

ახალი ოსტატე დღევანდელ დღის შემდეგ მომეწონა, მინამ სწავლა და იწყებოდა, ის თავის ადგილს იჯდა კლასში. ზოგიერთი მისი წინადადებით შეგირდები კარბთან მოქცეულდნენ ხოლმე და სხლამ ეთხებოდნენ: «ბატონ პერბონს გაუმარჯოს! დილა შემოდის, ბატონო!» ზოგი კლასშიაც შედიოდა, ხელს ართმევდა

* იხ. «იფრია», № 60.

ჰყავდა, მის მოღვაწეობას და მოქმედებას თავისი შავისი არ მოეპოებოდა. ტყუილად კი არ აღბარებს «ქართლის ცხოვრება» ამ მეფეს დავით აღმაშენებელს, ბევრი საერთო თვისება და ღირსება მოიპოვებდა მათ შორის, ღიად მაიგვიან იფრია ერთმანეთს, თითქო განგებამაც ერთ ნაირი ხვედრი არაფერა ამ ორ შესანიშნავ მეფეს, თითქო ბედის წყარა ერთსა და იმავე გარემოებაში წყარა და მოათავსა ეს ორი საციერელი კაცო...

საზოგადოდ ყველა კაცისა და განსაკუთრებით გვარგინოსანის მოღვაწეობა დროთა და ყაბთა ვითარებით უნდა განისაზღვროს. კაცის დიდბუნებოვანება საქმითა და ნაყოფით იცნობება, მაგრამ ერთსა და მეორესაც და ზოგებით მეტი ფასი სდევს, როცა ქვეყნისათვის მშობლიან და გულ-შემატევიანის საზიოელი კვლით მოაწოდებია. დიდბუნებოვანი მეფე დაბრკოლებას არ ერიდება, ეკლთი სახეს საზიოელს სთვლავს და სტყენის, ხელის შემშლის გარემოებას თითქო იმპროზობს... ამიტომ, როცა რომელიმე მეფის ცხოვრებას და მოქმედებას შავისა სდებენ, სულ პირველად იმას აკვირდებიან და იკვლევენ, რა გვარს გარემოებასა და მდგომარეობაში იმყოფებოდა მეფე, რამდენად მძიმე იყო იგი ტვირთი, რომელიც

და მერე გამოიბოდა. ეტყობოდა, იგი უყვართ და ჰწაბობენ, რომ მის ხელში აღარ არიან. ოსტატე უსასებრად და ხოლმე: ვაგინარჯოთ, — ხელს არ თმედა, მაგრამ არაუხსი არ შესებდა. იგი იჯდა ფანჯრისაკენ პირი მბრუნებელი და დაღერებოდა წარბ-შეკრული ვასქერადა წინა სახლის ნაწი. შეგირდების სალაშქარს გაუსენა წარბი, პირი-იქით, თითქო უფრო დადიანა. შეუდგა სწავლებას: ის გვეუბნებოდა, ჩვენა ვწერდით, ამაზო-ბაში სკაემბას შორის დაიწყო სირული, რომ ნაწერები ზოგიერთგან თვალთი ინახულობს. ერთს ეპარეგლს შეამქნია, რომ სახე აუთილებელი ჰქონდა, თითქო რაღაც გამოუფრია სახე-ზედა. შეგირდა, ეპარეგლს ნიკაპზე ხელი მოჰკიდა, შეხედ-შეზიბებდა, ჰკითხა ხომ არა გტკივა-როა, თავზე ხელი დააღო, მაჯა გაუსინჯა სიტზე ხომ არა აქვსა. ამ დროს სხვა ერთმა შეგირდმა ზურგი უკან ღმევა დაიწყო და ფედერაციულად რაღაცა მპობებოდა. ოსტატე უყვარდა მობრუნდა. შეგირდი მაშინვე ჩაჯდა, გიანება და პირ-გამშრალავით ჩალოდა თავი, ვი ოსტატე არა მტყუებოდა.

ოსტატე თავზე ხელი დააღო და უთხრა: «ამას იქით უნდა იქმ». ეს იყო და ეს, სხვა არა უთხრა-რა. მეტი მივიდა თავის ადგილს და დავაწყებინა ხელ-ახლად წერა. როცა გაათავა, ხმა ამოუღებლოდ დაგვიწყო ყურები და მერე გვითხრა წყარის, რიხიანის, მაგრამ ტბილის ხმით-კი:

«ყური დამიგდით, ეპარეგლობო! ჩვენ უნდა ეს წელიწადი ერთად გავტაროთ. ეყვანდით, კარვად გავტაროთ. ისწავლეთ და კარგები იყავით. მე სახლშია არა მეყის. შარშიან დედა მეყანდა და მომიკვდა. მე მართო ხელი ვარ. მე არაფერა მეყის თქვენს თქვე. თქვენა ხართ ჩემი შვილები. მე მეტი მიყვარხართ, თქვენც უნდა მე მიყვიართ მე. ნუ მიმიყვანთ იქამდე, რომ მე სასჯელი რამ დაგდოთ ხოლმე. დამატყუეთ, რომ კარგი ბაშე-

მან კისრად იღო და რომელსაც ქვეყნის მსახურება ეწოდებოდა. ჩვეუც ამ გზას უნდა დავადგო.

II რასაკვირველია, მოწინააღმდეგე ბატონიან საქართველოს სახელმწიფო დამოუკიდებლობა მოსპოა, თეთრ-მყარობელი სამეფო ტახტი ძირს დააგდო. მეფე დიდის ხანის, ეგრედ წოდებული საყარის ქვეშევრდომი შეიჭრებდა და ამბობდა სამეფო გერვიების მიღება და ტახტზედ ამბანება ხაყანს ეკითხებოდა, იმაზედ იყო დამოკიდებული. ხაყანი კიდევ სატახტო ქ. ყარაყურუმში იჯდა და იმ სომარ-ქარეულ მხედრი თვალთ-კი ვერ წაუდევრებს სამეფობელის, იქ, იმ ყარაყურუმს, მიმწებოდნენ ტახტის მემკვიდრენ და მტყობენდი და მულ-მოდრკით ევედრებოდნენ თავიანთ ქვეყნის მეთვეს მოქალაქე მობა-ლი... არ შეიძლება ითქვას, რომ ეს ყოვლად შემშლელი მეთვეს ძირი ყოფილიყოს მოქალაქეების ვაცებაზედ, არა, — იგი უნდა ურიგებდა სამეფო სკატარას, მისი სოფელი-ქვედ მიდიდა, რომ ერთსა და იმავე დროს ორი და სამი მეფე ემბანა ხოლმე სამეფო ტახტზედ, მაგრამ ამ გვარი სოფენ ხომ

*) იხ. «საქართველო ქალაქი» აქვან ჩინგის ხანის შიხობს ილდუმი. იგი მდებარეობდა მდინარე იორის მარცხენა ნაპირზე, ახერის მდინარეში, H. de la G. p. 485 წ.

ბი ხართ. დეე სკოლა თქვენთვის სახლობა იყოს და თქვენ ჩემთვის — ნუ გემთ და სიხადელი. მე თქვენგან არ ვითხოვო სიტყვით დაბრუნებას. მე დარწმუნებული ვარ, რომ გულში კიდევ მეტუნებით: დახ, ეგრეთ... გამადლობთ».

ამ დროს ზარიც დაჰკრეს. ჩვენ ხმა-გავრდობები გამოვიდითი კლასში. შეგირდი, რომელიც იცლებოდა, მივიდა ოსტატეს და ხმა-აქან-ვალეულებს უთხრა:

— ბატონო, მამატეთი. ოსტატეა შეზღბულ აქოცა და უთხარა:

— წადი შენთვის, ჩემო პაწაი!

სასაქართველოს მამიანი

ქენისა ეყენისა ვოროჰობის საქმე (დასასრული*)

ბ-ნო მსაჯულნო! ე ვანრისხება წინისი ვარდიკა უფუნებოდა ესეით ვანრისხება, რომლის წინაშე მე ვიდრეკე მუხს. ამ რისხებაში იხატება: სიყვარული მშობლისა შეიღებოსადმი, სიყვარული ცოლისა მჭირადმი, იხატება ფრად წვივობილი და მჭირფისი ღირსებისადმი, რომელსაც უნდა მოჰპოონ ყველა ქალგემა. შეჰპაბი რომ ცოცხალი იყოს, დარწმუნებული ვარ, დასწერება დრამას: სახელად «ქენისა გენო ვარჯაძისა». ბ-ნო მსაჯულნო! ი სურათი ცთობი-შობილისა და დიდ სულთვანის ქალიცა, ჩემ მიერ მეტად სუსტად დასაბუთო. ყოი უბედო, რას ამბობს იგი, როცა მოიწიებს პასუხის საგებლად, არაუა ჰკითხოს, დანაშაუმი ხარ თუ არა? ამბობს და არ იცის, რომ თავისი პასუხით ხელში აძლევს ფრად დიდ საბუთის თავის გამტყუნებას: «მე არაფერი არა მასხარა-რა იმის ჩემო, რომ წაქეულვამ ესთქი: «ილი-დედ შეურაცხყოფილი ვარ და რომ გორც მშობელსა და ცოლს, არ შემი-

*) იხ. «იფრია» № 55, 56, 57, 58 და 61.

არავის ეპიანებოდა. აქ საქმე იმა-სადა, რომ მეგობარ ცალიერ სახელად გარდაიქცა, თავისი პატივი და შინა-შენილობა დაჰკარგა, ბავარტოვანთა თეთრ-მყარობელისა შროლოდ არადილიდა დაჩა.

კიდევ კარგი, რომ მევეს მართო ერთი ბატონი ჰყოლოდა, ეინ ინაღელია, რომ იგი შობილოდ მონგოლო-ბა მეუფის ხაყანის მობრძილი ყოფილიყო. საჯალალო ის უფრო გახდა, რომ მევეს სხვა ბატონებიც თავის შემოვიფინენ. ასეც უნდა მომხდარიყო, რადგანაც სატახტო ყარაყურუმში შორის მამაღწედ იყო და ხაყანის ქარეულ მხედრი თვალთ-კი ვერ წაუდევრებს სამეფობელის. აქ, იმ ყარაყურუმს, მიმწებოდნენ ტახტის მემკვიდრენ და მტყობენდი და მულ-მოდრკით ევედრებოდნენ თავიანთ ქვეყნის მეთვეს მოქალაქე მობალი... არ შეიძლება ითქვას, რომ ეს ყოვლად შემშლელი მეთვეს ძირი ყოფილიყოს მოქალაქეების ვაცებაზედ, არა, — იგი უნდა ურიგებდა სამეფო სკატარას, მისი სოფელი-ქვედ მიდიდა, რომ ერთსა და იმავე დროს ორი და სამი მეფე ემბანა ხოლმე სამეფო ტახტზედ, მაგრამ ამ გვარი სოფენ ხომ

1) ხაყანის ქვეშევრდომის პირველად ვარ-ჰუო ვანს ყენისა, რომელიც 1295 წ. დაიბრუნებულა სამეფობელის. H. de la G. p. 615. II. მამანდობის ვარჯელებ-ბა მონგოლოდა შორის ამ ყარან ყენის დრო-დამაში, H. de la G. p. 485 წ.

ძლიო სხვა ნაირად მოქცეულიყოფა. სწორად საციერელი სიმართლის მოყვარება გამოხატული ამ ორ სიტყვაში: თუ ერთმა ვარჯაძის მავერი ყოველიყო ენემ დახად სლოგანინ არსება. იგი იტყობა: «არა მასხარა-ბა», მაგრამ დახეი-დესლოგანინა-ბა და სიმართლის მოყვარებას ქენისას: იგი არ ამბობს სირული მამიანიც კი, როცა ვატორავა ვდის.

ბ-ნო მსაჯულნო! მე რომ ნაუთ მსაჯულთა წინაშე გემაჰარავობდე, აქ ვაეთავებდი ჩემს სიტყვას. დარწმუნებული ვიქნებოდა, რომ ჩემი მრწმუნებელი უყველოდ გამართებოდა. მაგრამ ამ ყანად მე მაქვს საქმე სხეებთან, რომელთაც არ შეუძლიათ აყენენ თავიანთ გულის-გარბობას, მიხედონ რწმუნებას. იმათ უნდა იქონიონ სახემ სასისლო სამართლის წესდება და იმაზე დაეპარონ თვისი ვანრით. ახისათვის საჭიროა საბუთები და იი ეს საბუთები.

ქენისა პაპა ნოშევენა მოიკლა თავი ქნ. ევეგინა ვარჯაძისა ეპაწევილობა მიე ფიცის სასათისა, ერთხელ ბიამ აწყენია, ხანჯალზე მიგარდა ამოსაღებად და ძლიეს ვაშეეცა... ოცის წლისა თხოვდება... იმის იარების კიდევ სხვა იარებიც ემტებოდა. ის იარები: ცხოვრების გამოცემა, ორსულობა, შეილის ყოლა, რის გამოც ევარგება მშობლიანობაზედ მოსდევს ცილის-წამება, იმის მჭირსადმი მიმართული. ყველა ეს აწუხებს ქენისა, მაგრამ აქ ბედის ვარჯელობა ელიმება. მჭირს საქმე წინაშე ტრიალებდა, იგი მოიღის ტფი-ლისილამ ვამარჯელები, მოაქვს თან საგებლად საბუღან მიწერილობა, რომლითაც იგზავნება მიწის-შობამე-ბ-ნო ნაიკამე, რომელიც ერთად ვარჯაძის ეცდებოდა სამეფო არა მკითხნისა, არამედ რამდენიმე თვისა.

ი მიხეტი, რომელიც დაამწებდა ქენისა. არ გასულა ოთხი დღე და ამ დამწებებულსა და დაწმუნებულს ქალს დედა უტანური მემი! ეს მემი არის წერილი გუგუზნარტობისა, რო-

ცა ცალკე ყენს ერგო და, რასაკვირველია, მევეს ახლო ბატონი ვაგუნდა — ცერი. მძიმე და ძელი შეიქნა მეფის მდგომარეობა, ვერ ერთის ბატონობა ხომ ვი ვაგუნდა და ორისა უფრო ურჩის უნდა ყოფილიყო. სობრალულის თვალთ უტყერი ამ მდგომარეობას, ველ-წრეხელ და სწუბ, რომ ოდენვე მძლიერი და თავი მომწებდა ვარჯაძის ორ ცესელ-შეუა, არ იცის, რა დონე იძიოს, ვის და როგორ ასაიანებოს, რა ნაირად მოაწყოს თავისი დამოკიდებულება და საწმუნებო კიდევ ისაა, რომ ბევრჯელ თეთი ნოინი-კი მეფის მმანდებლობა... დილი, მოხდებოდა ხოლმე, რომ ნაირი თავის ნებაზედ ვანაგებდა საქართველოს, მჭირ თვით სამეფოს. ასეთი იყენენ, მაგ, ხეტულმა და სასულა 1).

ამ პოლიტიკურა წეს-წყობილებამ, როგორც უყენ შენიშეთ, სრულიად ვანადაგებოდა ვარჯაძისათა მეფობა, თეთი მეფობა სათამაშო ბურთად გარდაიქცა ხაყანის ხელში, სა-მეფო ძალა ყარაყურუმში სუვედა და ამიტომ ყენის ხაყანს ემობრძილობა 10). ვაეთვის დროს საქართვე-

მელიც ერთის კვირის განმავლობაში თხოვლობდა ვარჯაძის სამსახურად ვან ვადადგომას. ამ მემამ თავს ზარი დასკა, ვანაგება დაუნბია, სხე შეეშალა, თვლები სასისლო თვისა, ერთის სიტყვით, ისეთი მოქმედება შეკრ-ბის ამ ტანჯულის ქალზე, რომ თვით გამოცდილი ბოლან-შვილი-კი შეეშალა. ბოლან-შვილი ანებებს თავს, როცა იგი შობადეს. ამას შემდეგ იწყება ტანისამოსის გამოცემა, რაშია-ღ ბ-ნი პარკურისი მხედებს ქენისას ვანრებებს. სად არის აქ ვანრებებს? და თუნდაც იყოს, მაინც არ დაამტკიცებს ქენისა ქვეთა-მყოფელობას: მე წაიკითხე ორი შემთხვევა მუდსლის თხოვლობიდან, ორსავე შემთხვევაში იხატება ნამდვილი სულით ვადამყოფი, არა ქვეთა მყოფელი, მაგრამ ვათი სხვა ზოგი მკომედება არაფრით არ ვანრებება სხვა. თა ვანრებობა მოქმედებისაგან, მაშინ-როდესაც ქ. ვარჯაძის მოქმედება-თა შორის, თუ ვადეთანხმებით ბ-ნს პარკურისს, მატრო ერთი ტანისამოსის გამოცემა ვანრებულს მოქმედებას ვაავებს.

ამის, ბ-ნო მსაჯულნო, მე ვეთობო ბ-ნს პარკურისს, მაგრამ არ ვეთანხმებით-კი. ჩემის აზრით, ტანისამოსის გამოცემა უფუნური მოქმედებაა.

ბ-ნო მსაჯულნო, თქვენ ნახეთ ტასია ლაქოვიანისა იგი ბევრით დაბალია ქნ. ვარჯაძისაზე, იმისი კება ქენისა მუტობელად ძლიეს დადა-გებობა. ქვეთა-მყოფელი ვანა ჩიოცემა ამისთანა სამსახარო ტანისამოსს? რომ საპართლიანად, ცხადად წარსამოვლიანად და ვადეფსათო ტანისამოსის გამოცემა, მე მიწა და ვინატრო ქნ. ვარჯაძის ორსავე შემთხვევაში ტანისამოსის გამოუცვლელი და გამოცვლელი ტანისამოსს. თავად ამ ჩიოლა-შვილმა აჩენა: ქენისა ვარჯაძის თავისი საკუთარს ტანისამოსში რომ მოსულიყო, უყველოდ მივიღებოდა. ვიკითხეთ, რაღაც გამო-

რად წოდებული უქვობა, რომელიც რამდენიმე წელს ვაგზობდა. იმის ხელ დავრთო ორ-მეფობს და შემდეგში ხომ ყველა ეს მასხარობა დავირო-გინდად სა-შამქვებთან კომლით — ვიკედ წოდებულ სამ-შეობას 12). უმეგობას კიდევ რამე საბუთი მოეპოევიდა, რამე raison d'être იქნა, მაგრამ ორ მოქმედებანი კანქვდა — ორ-მეფობა უფრო ვანება შეუა, არ იცის, რა დონე იძიოს, ვის და როგორ ასაიანებოს, რა ნაირად მოაწყოს თავისი დამოკიდებულება და საწმუნებო კიდევ ისაა, რომ ბევრჯელ თეთი ნოინი-კი მეფის მმანდებლობა... დილი, მოხდებოდა ხოლმე, რომ ნაირი თავის ნებაზედ ვანაგებდა საქართველოს, მჭირ თვით სამეფოს. ასეთი იყენენ, მაგ, ხეტულმა და სასულა 1).

12) უქვობა — შემდეგ რუსულის სი-ველიდისი, როცა იმისი შვილი დავით ნარო-ნი ყენთან იყო ვაგუნდა და ლაშა გორგას-მემკვიდრე ვაგუნდა იყო სულანდ ფა-სისინი საწმუნებელი. იგი ვაგუნდა ვევეს რუსულისა პრინციპის ვანა, ორ-მეფობა იმ დროს ეწოდება, როცა ორვე დავითი, რუსულისა და ლაშა შვილი, ერთად ვა-გუნდნენ. ერის სამეფო ტახტზედ ისინენ. ეს ორ-მეფობა სულ სხვა და საქართველოს ორ-მეფობა ვაგუნდა ვევეს სხვა სამ-შეობის ორ-მეფობის იმ ნაწილს, რომელიც ორ-მეფობის სხვა-მხარეზე ვაგუნდა. ერის სამეფო ტახტზედ ვევეს III და ურმა ვაგუნდა ბრწყინვალე ვანება ირეგვილებდა, სხევეთ ერთად ქროლის მე-ფეზედ ითვლებოდნენ.

იცვალა ტანისამოსი, თუკი მას მი-
ღებდნენ, ვათარც კნინას? არ ერ-
ჩინა შესულიყო პირდაპირ კნი-
ნურად? ვისც სიკვდილ უნდად, წინ
არ მივცებდებო? მაგრამ არა, ეს გო-
ნურული საბუთები ვერ ვახაჯა გო-
ნება-მიხილვამ კნინაში. წარმოადგი-
ნენ კნინა ტანისამოსი გაცილოდნი:
გამოცხადება დაეკაცო თავის
მოხვეული, საღამოს 7 საათზე, ე. ი. იმ
დღისათვის, როგორც უნდა სცოდნო-
და, ვითარცა მოპირებულნი-შემაგლი-
სის, მოსამსახურე კაცი არ ილე
ბენ მოპირებებს, და თხოვლობას კარის
კლასიანად, რომ მან მოახსენოს ჩი-
ლოცაშვილის იმის მიხედვით. რა
იფიქრებდა კარის კაცი, თუ არ
იმას, რომ ვითარცა ამისათვის მარტო
საკმაო იყო მოსამსახურე ტანის-
ამოსი — ტახო მოპირებების კება მტ-
ლებამდე. ისეც მოიტყა კარის კაცი —
შევიდა და მოახსენა თ. ჩილოცა-
შვილის მოვიდა ვიღაც დღედაც, სე-
საკილოდ ჩაატყობ, თავს მოკლეთ
ნული და არც ამბობს ვინ არისო. თ.
ჩილოცაშვილი ვერცხედა კარის-კაცს,
რომ მე ღღეს არაფერს ვიღებ და თუ
საჭირო საქმე აქვს, მიიბრუნს ვინც
არისო.

მე თქვამს გიჟივით, ბნო მსაჯულ-
რო, რომელი ტანისამოსი უნდა
სცოდნო. გორჯაძისას, სრულს გო-
ნებაზე რომ უკადრებო? მკვი არ
არის, რომ თავის ტანისამოსი.
შედეგ კნინა ჩქარა გაიფიქროს ოთ-
ხებსა, ორის ნაბიჯის სიშორეზე და-
ახლოს დამაჩანს თ. ჩილოცაშვილის
და გამაჯობებდა. ვაიბრუნს ოთ-
ხებსა და ელვასათი განდებდა ენა-
ში. აქ ჩვენ ვმდებოდნენ. გორჯაძის-
ასს პირველ ტანსაში წაქცეულს და
ზეგდებან დაჯდომი იგივე კარის-კაცი
მელიქიჯო. დამტყობებოდა, რომ
სცოდნა მაშინ იყო შეიღის თვის ორ-
სული. დამტყობებოდა ისიც, რომ
მელიქიჯომა წაქცევა იგი, ზედ დააჯდა
და სცემდა, მარტო წაქცევა 7 თვის
ორსულ ქალისაც საქმია, რომ
იგრძნოს საწინელი ტყვიები

და კიდევ მკითხველი რამე თქმული
ყო!), მაგრამ სრული სიბრძნე-
იმას ჰქონდა, რომ დავით V აბ-
ძანდეს მამა-პაპათა ტახტზე... ხე-
ყანმა და ულო ყურმაკი სხვაგვარი
მოახერხეს: ერთად ორი მძევ დამ-
ძანეს ტფილისში, — ორსავე ერთ ნაი-
რი უფლებას აქვთ!... მეტეც საჭირო
არ იყო. დღე ერთი და სემი შესდო-
ნა ამ ამავე პირის დასაშინებლად.
ხალხმა და განსაკუთრებით მთავარ-
ერისთავებმა ბატონი და რიდი და-
კარგეს ტახტისა და მეფისა. ამას დი-
და გვედენა ჰქონდა საქართველოს
მოხვედის ზედზედ. ის უბედურება,
რომელსაც სასულიერო სამ სამეფოდ
გვეყავა და ხუთ სამთავროდ განაწილებდა
ჰქონდა, პირდაპირი შედეგი იყო მონგო-
ლების ბატონობისა და იმისი პო-
ლიტიკურის მანქანებისა. აქ, ამ ბა-
ტონობასა და მანქანებში ჩიხასა ბო-
როტება, რომელიც ნელ-ნელა ასუს-
ტებდა და ჰბრუნებდა ჩვენს ერთობას.
ბოლოს ხომ ამ ბოროტებამ აშკა-
რად თავი იჩინა მეთხოველზე საუკუნე-
ში...

III

საკვირვებელია, მეფობისა და ტახ-
ტის დამკვირვებლს ზედ მოჰყავს მთავარ-
ერისთავთა გაძლიერება და „განდი-
ლება“. რაკი მეფე ხაყანისა და ყე-

თუ ამას დავძენთ მელიქიჯოს ზედ ჯდო-
მასა და მუშტებს, ცხადად წარმო-
სადგინა ის საწინელი ტყვიები,
რომლებსაც იგრძნობდა ქალი, და ეს
არის ერთადერთი მიზეზი ღრბობით
კნინას გონებით გამოადიქებისა. მაგ-
რამ რაკი კნინა ადგება, ისეც ვხე-
ვა გონებზე, ალბათ კნ. გორჯაძისას
დინამდე პალტიკურად და სხვებზე. ყე-
ვლამ ერთხმად სთქვეს, რომ იგი
შეშლილსა ჰგავდა. ამას შემდეგ
გვეუბნება შიუკაშვილი: კნინა
გვანებდა პოლიციას, ამბობდა, რომ
გამოგზავნის ვახტანგს, თავის წლინა-
ხერის შვილს, ისეც ნიშანი კნინას
არა-ჰქვამდა-მყოფლობისა.

მეორე ნიშანი იგი, რომ, როგორც
გვეუბნება შიუკაშვილი, არამც თუ
მიჰყავდა იმას კნინა, არამედ მიჰქე-
და, როგორც უსული გვყავი. ასე
ლონის მიხედვით დანიშნისა მოხდება
მოლოდენი, რაკი იგი უხად-
ლდეს ხარისხად აღივლენებულია. შემ-
დეგ კნინა შიუკაშვილისა გვეუბნება,
რომ იმან ვერ იცნო კნინა გორ-
ჯაძისა, როდესაც იგი მიიყვანა ქაი-
რა ამისთანა. იგივე მოწმე ამბობს,
კნინა გორჯაძისა მოჰქედებდა იგი
აქტივობით. კნინას პირი დაბა-
ნა, ტანისამოსი გამოუცვალა, რო-
გორც ტყინს, რადგანაც თვით კნი-
ნას არ შეეძლო ამის შესრულება.

არ შემიძლიან აქ არ მოვიყვანო,
ბნო მსაჯულრო, ს შემთხვევა, რომ
კნინა ტანისამოსი-გამოცვლილი მიღის
ჩილოცაშვილთან თავისი მიზნის მი-
საწყობად, მელიქიჯოვან ზღოს იმე-
რატეს, შიუკაშვილის წინაშე პირაბ-
დილია და ეს შიუკაშვილი, რომელ-
საც კნინა იქმნის მხოლოდად იც-
ნობას, რომ „მთავარს“ ეძახის, ვერა
სცნობს კნინას, დიად, ასეც უნდა
ყოფილიყო: იმ აღივლენებამ, რომელ-
საც მოიტყა კნინას ასრება, ისე და-
ამხინჯა იმისი პირი-სახე, რომ ამის-
თანა დაახლოებული კაციც ევლარა
სცნობდა. თუ ეს გარემოებანიც ვერ
დავარწმუნებენ თქვენ, ბატონო პო-

კურორო, რომ ყველა მოჰქედება
კნინასი იყო მოჰქედება არა-ჰქე-
და-მყოფლობისა, მე ცხად დავახე-
ლებ იმ გარემოებას, რომელიც და-
ამტყობებს კნინა გორჯაძისა აღე-
ბებს, უკუნურებას და იმასაც, რ-
ომ მას ჰქონდა დაკარგული პირ-
დასული ინსტიტუტი. შიუკის თვის
ორსული აირბნის იმისთანა აღმათისა
და სახიფათო ბილიც, რომელზე-
დაც იმის თანამოგზავნი ქნი შიუ-
კაშვილისა თვის დღეში არ გამო-
ვლდა ავლას. კნ. გორჯაძისას თუ
პირდასული ინსტიტუტი თვის და-
ფარებას, სიკაცლის დაცვისა მინც
„შეჩინებდა, ის არ ჩაავდებდა ასე
თავის თავს განსაცდელში. ერთი წა-
ტყვა ორსულის კნინასი და ორის
სულის სიკვდილი ერთი იქნებოდა.
ეს ინსტიტუტი არც მთი უბრუნებდა
კნინას: იგი ჰქონს ტახტზე, ეთა-
მაშენა საყვარელი შვილი ვახტანგი
და ის, ჩველმებრავის ალერისის მა-
გიერს, ხელს ჰკრავს. მიღის „ნაჟი-
თან, იღებს ტანისამოსს, ხან ერთს,
ხან მეორეს, და იქვე ჰჭრის. მიღის
თავისი ქრის სტოლთან, ურეც ქა-
დალდებს, ცემებს ჰალავს და არც
თითონ იცის, რას ცემებს და ეცეც
მაყურებელი გუთავით. შეიღის მწი-
ლოთაში, როდესაც კარა-მყოფობა-
ში არაფერს ახსოვს მარტოდ შესე-
ვებულა, შედეგი იმ ბოლოდა,
რომელიც მან დაიწყო ელემენტარ-
რის წერილის წაითხვის შემდეგ.

კნინა იყო სრულს გონებაზე მა-
შინ, რაკი წერილს კითხულობდა
დაწინარებით მისი მოჰქედება მოხდა
არა-ჰქვამდა-მყოფლობის დროს (შემ-
დეგ ვეყლი ლაპარაკობს ნაიცი
მსაჯულტებსა და იმათა მიწმელობა-
ზე).

ბნო მსაჯულრო! ვათებ ჩემს
სიტყვებს და ფრიალ დარწმუნებელი
ვარ, რომ კნინა გორჯაძისა ამ საქ-
მეში არის უბრალო და ალაღ-ნარ-
თლი და სრულის ნდობით გარბო-

ცემთ მას თქვენ იმ დროს რწმენით,
რომ თქვენ თქვენის პირ უთინველის
განაწინებით ამ ვითომ-ზობილსა და მა-
ლაღ-ზნებობისას ქალს დაუბრუნებთ
თავის ოთხს შვილსა და ასე გაიფიქ-
რებთ შეყვარებულ ოჯახს.

რაკი ბაბის დასრულდა, თავი-
მჯდომარე წაითხა ის საკითხებიც,
რომლებსაც სსამართლოს პასუხი
უნდა ეყო. შემდეგ მსაჯულნი გა-
ვიდნენ სსათბირო ოთახში განაწი-
ვის დასაგებნად. ორს საათს შემ-
დეგ სსამართლომ შემდეგი განაწი-
წაითხა:

სსამართლომ დამნაშავეთ იცნო
თელავის მახრის სოფ. გრემის მცხო-
რები კნინა ეფენია სლომონის
ასული გორჯაძისა, 28 წლისა. კნ-
ინა გორჯაძისა დამნაშავე იმაში,
რომ განიზრახა თავი ნიკოლოზ ზა-
ინის ძეს ჩილოცაშვილის მოკვლა.
რაკი დანაშაულობას სჩადიდა,
კნინა აღივლენული და განაწილებუ-
ლი იყო, და თუ კნინამ თავისი გზი-
ქა-უბა ვერ შესარბია, ამის მსგავს
თვითონ დამნაშავეზე დამოკიდებული
არ იყო. ამიტომ სსამართლომ და-
დგინა ახალის დამნაშავეს ყველა პი-
რადი და ქონებრივი უფლება და გვ-
არუნოს იგი საცხოვრებლად ტომაკის
გუბერნიამ. სსამართლოს ხარჯი
დამნაშავემ უნდა გადაიხადოს. აგრე-
თვე, რადგანაც კნინას შემნაშაუბ-
რებელი მიზეზი აქვს, სსამართლომ
დაადგინა სსოხოის ხელმწიფე იმე-
რატის, ორსულის მიმისტრის შუა-
მდგომლობით, სრული პატივით კნინა
გორჯაძისა, თუ ხელმწიფე იმე-
რატობა არ იქნება და არ შეიწინაა
კნინა გორჯაძისა, მაშინ სსამართ-
ლო იმეც საშუალებით წარუდგინა
განაწინების უღლებულსადაც იმის
შესახებ, ახვალს თუ არა გორჯაძის-
სის თავისი ღირსება.

მყოფალურე

ლობაზე თავი წამოაყმა, წელში მაგ-
რა ვაიმართა, ურჩობა და ამაყობა
დაიწყო. თვით მონგოლებიც ემხარე-
ბოდნენ და ხელს უწყობდნენ ფეო-
დალების გაძლიერებას, რადგანაც
მათთვის სსარგებლო იყო. მართ-
ლაც-და, რაკი დიდაცაა ჩვენში
გაძლიერება და გაკაცინებება და
ხოლმე, მაშინ მყდრობებისა და წე-
სიერების მაგიერად უფლები და შო-
თი ახადებოდა. ეს უკანასკნელი რომ
ფრთხილს ასხამდა. მონგოლების დრო-
საც ასე იყო და რაკ საკვირველია, რომ
იგინი ზრუნავდნენ შოთით და შინა-
ური აღრევა არ დაჰქვამდა საქარ-
ველოს. ვერც ისე პირდასული უქ-
ფობამ დიდი უწყობა და შუღლი
დაშალდა ფეოდალთა შორის, — ვი-
თეუფლი თავად თვისა თვისისათვის
დავაგებდა და ზრუნებდა. ამ არე-
ლობაში მეფეთი ძალა ხელი იღო
ეგარისდამ ბაქურციბედი, რაკი
საკვირვებელია, „რადმად მოხუცარმა
მწიფე მეომარმა“. თუმცა კი და-
რბამა და ღატკამა, არა რას სა-
ქანლისა ბატონობა. ამ მართლაც-
და საკვირველია და საოცარს კაცს,
რომელსაც, მათიანს თქმისა არ უფს,
წინდა სახელი მეფობისა ეჭურა,
წინაპირულიად ყოველნი წარჩე-
ბულნიც გმორიღებოდნენ, მაგრამ

მერე-კი განუდგნენ: თითოეულმა მო-
ვარმა თავისკენ გაიწია... გარეო ბო-
რილბა და წესი, გამჟღელ არეობა-
და და შუღლი. მილოდა დიდალა და
დაიწყო საწმეშიყო ცხოვრება. და
რაკი ამ ყოფა-ცხოვრებას თვალს
აღვენებთ, ასე გვიჩინათ, თითო-
კი რანდული და ოდესმე ბრწყინვალე
დიდაკობა განაღობდა და გავლენი-
ლია... უტყველია, რომ საღმის დი-
ხანს ვერ აიტანდა ამ მდგომარეობას,
ცხოვრება ჰოლმიდ ჩამქალიყო, თუ
ეს საქმეს სიღანამე არ ეშველებოდა-
საბედოდ, საქმეს-კი ეშველა, მაგრამ
თავი მიზეზი, რომელმაც იგი მდგო-
მარობა გამოიწვია, ისეც ხელ უხლებ
დებოდა... მთლად საქართველოს
ადიდებულნი შეიკრებნენ და ვალს-
წყებტეს: ლაშა გიორგის შვილი მო-
თხოვითა საბრძნითიდა, რად-
განაც: თუ არ მეყვს, ჩვენ ერთობა
ნების დავემორჩილებითო, წე-
სად არა გვაქვს... რასაკვირველია,
ბატონის დღეობისადაც არა შეიძლე-
ბოდა-რა, უმისოდ მეფის მოყვანა
ბა როგორ მოხერხებოდა და ამი-
ტომ ნონინებს მოახსენეს ყველაფერი
და იმათი დახმარებით სულთანმა ქარ-
თველებს მოსცა ლაშას შვილი და-
ვით, რომელიც პატივრად ყოფისავან

წერილი ამაგები

ზღვრადღეს ქაჯებს თხოვან შეუ-
კნითი, სურვილს რეკრესივის მიუ-
თქვით და დღეოფდ ნატკლას ზღ-
ვარმა დასრუტანს სოხილზე. ამ თხო-
ნსად 6,000 ფედაგის უწინა სედა.

— ზერმა უბრუნით ცოფის ნამე-
ლო წამდა. ეს წამდა მენსარის „P.E.
ნიცა“-ს წყნას. ამ წამდას აღმისწინა
შესსხვე მიოლას სსამსრეთი მქრევის მე-
რეხიერა დიდს ფეგი ფეგმა არან.

— წრეულს შეტად გეყრნა ამეოკვლ-
ნი მიდან თორმე კერამაში. გეჭოს სსა-
ზოგადობას ვათარც 80,000 ადგი-
ლი დატყობდა ამ ამეოკვლას მიერ,
რომელნიც კერამაში მიეგზავრებან.
ამეოკვლას კერამაში წასულს მასწინა ზა-
რევის მსოფლიო განათვის უნდა იყოს.

— ბისმირის ბაშაფის დღეს (1 აბ-
რადისს სტ.) დეპუტემა აქვჯება თურ-
მე ერება ანეგლოტოს რეისის განცდების
შესახებ. ეს წინა ა. ს. შამდის და-
წერილია.

— ლონდონში გამოდის თურქი ეს-
სე ჟურნალი „La Haisadan“-ი ოფრან-
გულს და სომაურს წინადა და აზრად
ისს აქვს, რომ ოსმალეთის სომაურს ინ-
ტერესები დაიცვას. უწინასწავს ნო-
მერმა დატყობდაა წინადა ლონდონს
გრანდალას, შროფსორის ვარსიას
და აგრევე აწ გარდაცვალებულ შროფ-
სორ ჰოლენდარფისს. ეს მენიერის
თანგრძობისს უწინადა უწინასწავს
ეროვისისს ადვოკატის სურეისს.

— იტალიელს ქქმის სსავაგის ერთ
გვარს აზარცა გამოჟივანა, რომლის
შექმობათაც ვადამანს შეუქლან თურ-
მე თვალყურა ადვოკოს სისსლას ტრა-
ფლს მარდებში. ბოლონისას სამეფონა-
ლო ფეოდალტეს ეს აზარცა მადისას
შესსწინადა მიუწინადა და კომისისა და-
წინადა, რომ აზარცა გამოკვლიონ
და სსამართლოდ შეამოქმონ.

— მდროული დეპუტე მიუდათ, რომ
ფეოდალთას კუმიფლებზე სოფლარმა
ინან თავი. ამ ჰართი უკვე 1,000-მეც
შეიქმნა აჯად და ამ რიგში მათქმის
სსიკვანა გარდაიცვალა.

გარეგნობით სრულიად შეცვლილიყო,
აღმინების სახე და იერი დავებარა.

მაგრამ მეთობაშიც ვერ შესცვალა
შინაური უწყობა, ფეოდალების არე-
დარება, და ვერც შესცვლიდა, რად-
განაც სსოვადლო მიზეზი და გარემო-
ება ხელ-აუტლებლად დარჩა. რაკი ერთ-
ხელე საქართველოს პოლიტიკურად
მაჟა ყარაყურუმში სცემდა და ამირ-
თა თუ იმერთ პატრიტეანი ჩინგე-
ყენის ტახტის ყმა გარდაიქცა, რაკი
ტფილისსა და ქუთაისში ვანკჩა სა-
ხელმწიფოებრივი თვითმყარობელო-
ბა, მაშინ ცხოვრება ერთსა და იმავე
დამწმედ დავდა და ფეოდალთასაც
ფრთხით ვერ შეეყვებოდა. ასე და
გვარად პოლიტიკურმა მორილი-
ბამ, ვასვლამ დაშალა ფეოდალტების
ურჩობა; ერთმა და მეორემ კიდევ
სულ ბოლოს საქართველო დაამბო,
დაპაქსა... აი სად უნდა ეცხოვო
იმის მიზეზი, რომ XV საუკ. სსრუ-
ლიად საქართველომ თითქმის ყო-
ველივე მნიშვნელობა დაკარგა მე-
ზობელი ერთა შორის.

ნ. ურანელი

(შეზღვე იქნება)

1) ომეკი კიდევ, ქ. ცხა, გვ. 381.

2) მ-ცხა, გვ. 377.

დეკემბერი

20 მარტი

მიმოსვლა რკინის გზის

ბათუმს და ტფილისს შუა

Table with columns for stations (სტანციები) and directions (მიმადის, გადის). Rows list various stations like Tbilisi, Batumi, and intermediate stops.

პარიზი. რესპუბლიკალური კომიტეტები კონსტიტუციის გადამსწავლისათვის არჩეულები და ამომარჩევნი სენისა და უახის ცალკე-ცალკე უმართვენი ბანკეტს ბულანგეს.

პარიზი. მთავარი პროკურორი ბუშე, რომელსაც არ მოსწონდა მთავრობის აზრი ბულანგეს მიცემისა სამართალში, გუშინ გამოვიდა სამსახურიდან.

პარიზი. მთავარი პროკურორი ბუშე, რომელსაც არ მოსწონდა მთავრობის აზრი ბულანგეს მიცემისა სამართალში, გუშინ გამოვიდა სამსახურიდან.

პარიზი. მთავარი პროკურორი ბუშე, რომელსაც არ მოსწონდა მთავრობის აზრი ბულანგეს მიცემისა სამართალში, გუშინ გამოვიდა სამსახურიდან.

Table with columns for names and numbers, possibly a list of names and their corresponding values or counts.

საოლიტიმო და სალიბერალიზმო ბაზაში

„ივერია“

1889 წ. 1-ს იანვრიდან გამოვა უკველ-დეკემბრამ ივერია, რომელიც შედგება 12 თვიდან.

Table with columns for months and prices, listing subscription rates for different durations.

საზღაპრ-გარეთ დაბარებული ვიზიტები 17 მან. მთელის წლით. სოფლის მასწავლებელი „ივერია“ მთელის წლით დათმობა 8 მან.

თუ ტფილისში დაკვეთილი ვაჭარი ტფილისის გარეშე აღრეს-ზედ შესცვლა ენებ, უნდა რომ აღგონოს რედაქციის ერთი მანათი; სხვა ყოველის დარქის შეცვლაზე — 40 კაპ.

ა) მთელი გუგუშედი თითოჯერ სტრუქტურაში 8 კაპ., პირველზე — 16 კაპ. ბ) სრული უფასოება გუგუშედი 30 მანათი, სოფლის პირველი გუგუშედი — 60 მანათი.

სელ-ნაწერი და სავაჭრო დანიშნული წერილები (გარეკმის-წერილები) რედაქციის სახელთან უნდა გამოიგზავნოს. მიღებული სელ-ნაწერი, ან სავაჭრო წერილები, თუ საჭიროება მოითხოვს, ან შეუძლებელი ან შესწორებას იქონიან, არ-დასაბუქს სელ-ნაწერს, თუ ერთს თვის განმავლობაში პატრონებს არ მოეითხეს, შეუ რედაქციას ვეღარ მოსთხოვს.

ანა-გაგანს მიწერ-მოწერას ან დასაბუქებას სელ-ნაწერების და წერილების შესახებ რედაქცია ანა-განს არ აკისრულებს.

პირდაპირ მიღებულწერიანთა რედაქცია თავისუფალ იქნება ყოველ დეკემბრ-კვირების გარეშე, პირველ საათიდან სამს საათამდე და საღამომით 7-დან 8 საათამდე.

ქუთაისიდან ბათუმს შუალის 12 საათს და 7 წამედ და სალამოზედ 5 საათს და 50 წამედ.

Table with columns for stations and directions, listing routes between Batumi and Tbilisi.

Table with columns for stations and directions, listing routes between Batumi and Tbilisi.

განცხადებანი

Advertisement for 'A.M. Ostroumovskaya' (ა.მ. ოსტროვსკაია) featuring a portrait and text about a business venture.

წიგნთ-სწავლაში (Dvorcovaia ul., Karavan' Sarai Zemeln. Banka, № 109, 110) ისყიდება ყველ ვაჭარი წიგნები, რაც დღემდის დაბეჭდილია ქართულ-ენაზე და გასასყიდად კიდევ მოიპოვება.

Table with columns for names and numbers, possibly a list of names and their corresponding values or counts.

დეკემბერი და ბუნების ქარი

ქალბ დაბეჭდილნი „წერა-კითხვის სასოციალურების“ მიერ ისყიდება „სახოგადმოძრაობის“ ქანდაკარანი.